

ห้องน้ำ

ห้องน้ำในสังคมไทยที่พบเห็นได้ในปัจจุบัน ได้รับอิทธิพลแนวคิดมาจากสังคมตะวันตก ซึ่งมีการพัฒนานวัตกรรมและวัฒนธรรมการใช้ห้องน้ำมาก่อน โดยคำว่า ห้องน้ำ สันนิษฐานว่านำมาจากคำว่า Washroom หรือ Bathroom ในภาษาอังกฤษ โดยความหมายของห้องน้ำในบริบทของวัฒนธรรมไทยได้รวมลักษณะในการใช้ประโยชน์ 2 กิจกรรมไว้ในห้องเดียวกันคือ การขับถ่าย และการอาบน้ำ ซึ่งแต่เดิมเราแยกพื้นที่สำหรับ 2 กิจกรรมนี้ออกเป็นส่วนและที่อาบน้ำ

ในวัฒนธรรมเดิมของไทยพบหลักฐานการสร้างห้องส้วมเป็นห้องเฉพาะอยู่ข้าง แต่สร้างไว้ให้ใช้สำหรับพระสงฆ์เท่านั้น ซึ่งตามพระธรรมวินัยให้พระสงฆ์ทำกิจกรรมเหล่านี้ในที่มิดชิด การค้นพบร่องรอยของส้วมที่เก่าที่สุดย้อนไปได้ถึงสมัยสุโขทัย ซึ่งปรากฏร่องรอยของฐานสงฆ์ในวัดอวาสใหญ่ในเขตอรัญญิก เมืองกำแพงเพชรอย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่ไม่ได้ครองสมณเพศ ตั้งแต่กลุ่มชนชั้นสูงลงมาจนกระทั่งสามัญชนก็ไม่ได้มีการสร้างห้องส้วมเป็นการเฉพาะ สำหรับชาวบ้านจะใช้ห้องทุ่งหรือแม่น้ำเป็นที่ขับถ่าย แต่ในกลุ่มชนชั้นสูงจะขับถ่ายลงในกระโถน ซึ่งสำหรับพระมหากษัตริย์หรือเจ้านายจะมีเจ้าพนักงานเฝ้าใบตองเป็นกระถางjemสำหรับรองไว้ที่ก้นกระโถน โดยขับถ่ายในห้องมิดชิดแล้วเฉพาะเรียกว่าที่ลงพระบังคน ส่วนที่สำหรับอาบน้ำนั้น ชาวบ้านทั่วไปที่นิยมปลูกบ้านอยู่ริมน้ำก็มักพากันไปอาบน้ำที่ท่าน้ำ แต่สำหรับกลุ่มชนชั้นสูงหรือผู้ดีต่างๆ แล้ว จะมีบ่าวไพร่ตักน้ำขึ้นไปให้อาบบนชานเรือนซึ่งมิดชิดมากกว่า

การใช้ห้องน้ำในลักษณะปัจจุบัน เริ่มมีวิวัฒนาการเมื่อกลุ่มชนชั้นสูงได้นำคตินิยมของชาวตะวันตกเข้ามาปรับใช้ ในสังคมไทย หากการลงสำรวจพระที่นั่งวิมมวาทะที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 จะพบห้องลงพระบังคนจัดไว้เฉพาะแต่ยังไม่มิดชิด แต่ก็มีห้องสำหรับทรงเป็นห้องที่มีอ่างอาบน้ำทำจากทองแดงแต่ยังไม่มียะระบบประปา จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 6 ในพระนิพนธ์ของพระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เรื่อง เกิดในวังปารุสก์ ทรงเล่าว่าพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นเจ้านายพระองค์แรกๆ ที่มีพระราชนิมิตใช้ห้องน้ำแบบตะวันตก โดยโปรดให้สร้างห้องทรงหรือห้องน้ำแบบตะวันตกในพระราชมณเฑียรต่างๆ ที่เสด็จไปประทับอย่างเช่นพระราชวังบางปะอิน พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระราชวังบ้านปืน พระราชนิเวศมฤคทายวัน พระราชวังพญาไท พระราชวังสนามจันทร์แม้กระทั่งพระที่นั่งจักรพรรดิพิมานในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งเป็นพระราชมณเฑียรที่พระมหากษัตริย์ต้องเสด็จประทับเมื่อแรกพระบรมราชาภิเษก ก็โปรดให้ต่อเติมห้องทรงโดยจัดแบบไว้อย่างกลมกลืนกับงานสถาปัตยกรรมไทยแบบโบราณ ต่อมาพระราชนิมิตในเรื่องห้องน้ำแบบตะวันตกออกจึงได้แพร่หลายในหมู่ชนชั้นสูง ตลอดจนคนหัดและสามัญชนทั่วไป

ปัจจุบัน ห้องน้ำถือเป็นสิ่งสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คนในสังคมไทย ซึ่งสะท้อนการคำนึงถึงหลักสุขอนามัยในการขับถ่ายและชำระร่างกายที่เพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่คนไทยมักไม่นิยมสร้างห้องน้ำบนตัวบ้าน เพราะเชื่อว่าการมีห้องส้วมอยู่ในบ้านถือเป็นสิ่งไม่ดี จึงนิยมสร้างห้องน้ำหรือห้องส้วมไว้นอกบ้าน แต่ปัจจุบันมักนิยมสร้างห้องน้ำทุกชั้นเพื่อความสะดวกในการใช้สอยทั้งยังให้ความสำคัญในการก่อสร้างเป็นพิเศษจนกลายเป็นห้องที่เป็นหน้าเป็นตาของบ้าน ไม่เพียงแต่ห้องน้ำส่วนตัวเท่านั้นคนในสังคมไทยยังให้ความสำคัญต่อห้องน้ำสาธารณะ ทั้งในเรื่องความสะอาดและความสะอาด อันทำให้สถานบริการน้ำมัน สถานที่ท่องเที่ยว แม้กระทั่งวัดวาอาราม ยังต้องปรับปรุงสภาพห้องน้ำให้มีความสะอาดและความสะดวกสบายเพื่อตอบสนองผู้มาใช้บริการหรือแวะมาเยี่ยมชม จนได้กลายเป็นจุดขายอย่างหนึ่งของสถานที่นั้นไป